

VENDELÍN JAVORKA (1882 – 1966) SLOVENSKÝ ODYSEUS

Vendelín Javorka bol po Andrejovi Hlinkovi druhým kňazom z Černovej. Vynikal mimoriadnou nábožnosťou, vzdelanosťou a skromnosťou. Svoj život zasvätil úsiliu zjednotiť katolíkov a pravoslávnych, čím o desaťročia predbehol tzv. ekumenické hnutie. Za to musel zaplatiť vysokú cenu – desaťročie v gulagu a zničené zdravie. Jeho prvý životopisec Jozef Sliachan ho označil za skromného Božieho sluhu. A tiež za slovenského Odysea. Na rozdiel od antickej legendy boli však jeho misijné cesty po svete skutočné.

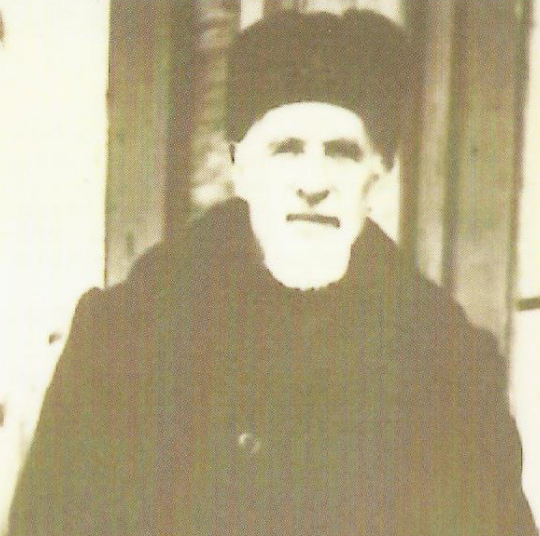

Rodisko pátra Javorku bola Černová (Ružomberok) – celkový pohľad

Narodil sa 15. októbra 1882 v Černovej (Ružomberok) v rodine železničiara Michala Javorku a Márie, rod. Hlinkovej (sesternice A. Hlinku). Bol najstarší z desiatich detí. Jeho neobyčajný život sa začal už v rannom detstve – absolvoval totiž židovskú ľudovú školu s vyučovacím jazykom nemeckým v Sučanoch. Gymnaziálne štúdiá začal v Ružomberku, maturoval v r. 1903 v Ostrihome. 14. augusta 1903 vstúpil do rehole jezuitov. Po ukončení noviciátu študoval v Sankt-Andrä (Rakúsko) rétoriku a klasické jazyky, v Bratislave filozofiu a teológiu v Innsbrucku. Tu ho aj 29. júna 1915 vysvätili. Vojenčinu konal ako poľný kurát na východnom fronte. Už tu sa vyznamenal obetavosťou a nebojnosťou. Patril medzi trinástich jezuitov, ktorí v júli 1920 prešli z bývalej uhorskej jezuitskej provincie do československej. Od augusta 1919 do januára 1924 pôsobil v Trnave ako rektor kolégia (superior trnavského domu). Vykonával misie v slovenských obciach v Maďarsku. Od januára 1924 do februára 1925 pôsobil v Bratislave ako superior. Aj jeho zásluhou dosiahlo trnavské kolégium 40 členov v dvoch domoch (Bratislava, Trnava). Viacero jezuitov slovenského pôvodu pritiahol späť na Slovensko.

Osobitné úlohy na Východe

Javorkove mimoriadne schopnosti i túžbu po misiách si všimol

Vendelín Javorka v 40. rokoch 20. storočia.

generálny predstaviteľ jezuitov Włodzimierz Ledóchowski, ktorý ho v r. 1925 povolal do Ríma. Tu sa mal pripravovať na misie medzi Slovanmi východného obradu, predovšetkým Rusmi. Perfektne zvládol štúdium ruštiny, staroslovenčiny i východoslovanskej liturgie. Stal sa kňazom východného obradu /biritualistom/ a priekopníkom unionizmu – hnutia za zjednotenia východoslovanských kresťanov. Z podnetu pápeža Pia XI. bol v Ríme zriadený ústav pre kňazov východného obradu – Collegium Russicum, ktorý sa mal venovať výchove kňazov pre Rusko. Jeho stavbu viedol Javorka, ktorý ho 29. augusta 1929 aj dokončil a stal sa jeho prvým rektorom (do januára 1934). Je príznačné, že na túto kľúčovú misiu vybral pápež Slováka – príslušníka národa, ktorý nemal s Rusmi konflikty. Vzhľadom na izoláciu Ruska (ZSSR) však mohli kňazi konať misie len medzi Rusmi v exile. U seminaristov najrôznejšieho pôvodu i predstavených sa tešil nezvyklej obľube a rešpektu. Po zvládnutí úloh v Ríme dostal Javorka od pápeža úlohy najvýznamnejšieho charakteru. V r. 1934 ho vyslal ako apoštolského administrátora do sídla gr.kat. diecézy v Chabine, hlavnom meste Mandžuska, kde žilo asi 130 tisíc Rusov – emigrantov. Neskôr pôsobil v Šanghaji, kde založil ruskú faru. Vo svojej funkcii navštívil rôzne krajiny d'alekého východu a svojím ľudským prístupom získal vyše sto ľudí na vstup do katolíckej cirkvi. V r. 1938 a 1941 sa nakrátko vrátil do Ríma. V októbri 1941 navštívil aj Slovensko, kde mal prednášku „Rusko a katolícka cirkev“.

Pe vyplňat
PŘÍSNĚ TAJNĚ!

Výtisk č. 7

ROZHODNUTÍ

V súvislosti s časovo 31. stáročnou predpisu A-000001 a o príslušnosti k materskej škole
pokiaľ sa týka ŠTĽO ŠMV k osobitným predpisom, ktoré súvisia s predpisom S-349
Ban, Bystrica rokovaním č. 4/1978 prevádzkovať a prevádzkovať
uložených v archíve ŠTĽO (ŠTĽO ŠMV) v roce 1966 pod archívneho číslom 40126
na osobu (osoby):

J A V O Š K A Vendelín, narodený 15.10.1882 v Čerňovci, okr. L. Mikuláš, trvalé bytstvo
Mlinska, ríš. kat. farnosť - 24.7.1966 zomrel.

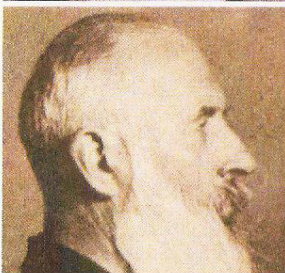
- Osobný vzťah na osobu bol založený dňa 24.4.1966 v tých účeloch, že bol
režisér Štávu HOSSTICH a za II. sv. vojny bol vyslaný Vatikánom do ZSSR
za účelom plnenia špiónskych úloh. V roku 1935 a nesprávne prejavil záujem
Vatikán.
- V roku 1956 bol osobný vzťah na JAVORKU pojatý do skapinového vzťahu HOSSTICHU,
v priebehu rozpracovania bolo zistené, že JAVORKA až v roku 1928 pôsobil v Čine,
kde pracoval v prospech Vatikánu. Po oslobodení v Besarabii bol zatknutý NKVD
a za činnosť v ZSSR odsúdený na 6 rokov nápravných prác. Po návrate do ČSR
a nesprávne prejavil záujem Vatikán.
- V ČSR začal vyvíjať aktívne náboženské činnosť medzi jezuitami blízko na Elterneku.
Udržoval dôverné styky s biskupom HOSSTICHOM a v Polaha a VIŠINSKÝHO cestou ktorého
posielal do Vatikánu správy o /VÝCHOVĽA/ a situácii na česko náboženskej a sú
politiku zaujímajú štát k cirkvi. Všetko zprávy išli hlavne generálovi Jankovi
v Hlase.
- Vzhľadom k tomu, že JAVORKA v čase rozpracovania mal 75 rokov bol súčasne
činný na pozorovaní. Preto bol osobný vzťah preradený
na pozorovanie.
- Pozorovací vzťah bol 11.5.1966 uložený do archívu s účelom tých, že JAVORKA
24.7.1966 zomrel.
- Vzťah dosiaľ študovaný nebol.

a rozhodla

pozorovací vzťah, vedený pod archívneho číslom 40126 K R A J Č z účelom
dôvodov:

- nosený dňa 24.7.1966 zomrel, leby mal 84 rokov v súčasnej dobe by mal 97 rokov,
- materiály ktoré sa nachádzajú vo vzťahu sa v súčasnej dobe nemajú využiť zo
operatívnej stránky.

Koncia zberov navrhuje trvať evidovanie osobného v operatívnej evidencii.
M. J. 14/78

Fotografie z gulagu a záznam ŠtB o skartácii sledovacieho vzťahu na jeho osobu.

V táboroch smrti

Ešte koncom r. 1941 bol vyslaný do Čerňovic (Cernauti, Bukovina), kde pôsobil pri pastorácii miestnych gréckokatolíkov. Toto rumunské územie v marci 1944 obsadila sovietska armáda. Nastalo obdobie krutého prenasledovania katolíkov. Podobne ako ďalších misionárov, bolševici zaistili aj Javorku – 19. júna 1944. Prvý výsluch na NKVD v Čerňovciach trval štyri dni a noci. Ako „vaticánsky agent“ bol obvinený zo špiónáže. Dopravili ho do Kyjeva, potom do Moskvy. Po polročnom brutálnom vyšetrení ho k 1. januáru 1946 zaradili do trestaneckého tábora (gulag) v Moldavsku. Odtiaľ ho po dvoch rokoch previezli za polárny kruh (Inta, Vorkuta a i.). Celkovo prešiel 16 väznicami a táborami na Urale a Sibíri. V dôsledku brutálnych podmienok schudol 40 kg, ochorel a oslepol. Všetko ale znášal s prekvapujúcou pokorou a trpezlivosťou a i tu konal misionársku činnosť a mnohých priviedol k Bohu či zaopatril na poslednej ceste. Väzni dlho spomínali na láskavého starca s dlhou bielou bradou. Na rozdiel od nacistických táborov sa zo sovietskych nemohlo písať. Javorkovi to umožnili až v januári 1955. Po intervencii biskupa Kmet'ka ho čl. vláda od ZSSR vyžiadala. 21. apríla 1955 bol dopravený do Košíc – ako troska.

Pohrebné obrady 26. marca 1966 v Žiline viedol generálny vikár nitrianskej diecézy J. Pásztor.

Posledné roky života

Návrat do Ríma mu vláda nepovolila. Keďže rehole boli od r. 1950 rozohnané, uchýlil sa k rodine brata Jána v Žiline. Podstúpil operáciu očí. Žil v úplnej chudobe. Po zotavení sa dal znova do štúdia histórie, teológie či astronómie. Až do smrti bol pod dohľadom ŠtB. Pri jednej z razíí mu eštecháci zhabali „podozrivú“ literatúru v cudzích jazykoch. Pri rozlúčke im Javorka povedal: „Prešiel som kus sveta, ale takú hanbu, akú ste mi pripravili doma, som nikde nezažil!“ Nemohol slúžiť sv. omše ani verejne vystupovať. No chýr o ňom sa rýchle rozniesol. Obracali sa na neho mnohí ľudia – každému pomáhal. 15. augusta 1965 oslávil 50. výročie svojej vysviacky. Vtedy dostal prvý a posledný krát povolenie slúžiť sv. omšu vo farskom kostole. Aj napriek ťažkostiam, čo zažil, veril v možnosť zjednotenia cirkví, pričom rozhodujúcu rolu tu podľa neho majú zohrať Slováci. Zomrel 24. marca 1966. Na mestskom cintoríne v Žiline mu v roku 1978 odhalili pomník, ktorého autorom bol sochár Alexander Trizuljak. Po páde bolševizmu ho gen. prokuratúra ZSSR obvinení zo špionáže zbavila a v plnom rozsahu rehabilitovala (1. 11. 1990).

„...Rusku sú potrební horliví misionári, Cyrilovia a Metodovia. Náš malý slovenský národ je povoláný, aby dal ruskému národu dobrých kňazov, kým si ich on sám zo seba nevychová. Prosím nebeského otca, aby vzkriesil mnoho povolaných, aby vyvolil mladíkov, čo by išli do tejto vinice nám tak blízkej a doteraz tak zanedbanej a zavretej.“

Vendelín Javorka o potrebe misíí v Rusku

„Ja verím, že utrpenie ruského 150-miliónového národa nebolo nadarmo, že z tejto, mrazom prenasledovania skyprenej pôdy vznesie sa pekná úroda. Verím, že ruský národ, oslobodený od poroby bezbožníkov, bude mať peknú a skvelú cirkevnú budúcnosť.“

Vendelín Javorka o perspektívach Ruska

Javorkov náhrobník symbolizuje ideu zjednotenia kresťanov, ktorej zasvätil celý život.

Občianske združenie
Múzeum ozbrojených zložiek
1939 – 1945

Javorová 451/32, 958 04 Partizánske
ozoz@centrum.sk